

Imatge extreta de Freepik.

EL PENSAR METAFÒRIC

Ferran Teixidor Valle

Institut Montgrí (Torroella de Montgrí)

Del llibre *Metàforas de la vida cotidiana* de George Lakoff i Mark Johnson¹, ja amb sis edicions en castellà, em crida l'atenció un aspecte que considero important: el pensar metafòric.

Les metàfores inunden el llenguatge quotidià, formen una espècie de xarxa que afecta a totes les representacions internes i determinen la visió del món del que parla, vivim en elles però no en som conscients. Impregnen la vida quotidiana, no únicament el llenguatge i el pensament sinó també l'acció. Per exemple: el concepte *discussió* i la metàfora *una discussió és una guerra*. No ens limitem a parlar de discussió en termes bèl·lics sinó que volem guanyar quan discutim. Molt del que fem durant el discurs està estructurat pel concepte guerra. Imaginem una cultura on el discutir no fos una guerra sinó una dansa, on els participants, com ballarins, busquessin la forma de executar-la de manera equilibrada i estèticament agradable. L'essència de la metàfora dansa, en comptes de guerra, ens faria experimentar una cosa totalment diferent.

El llenguatge també s'estructuraria de manera diferent. Fins i tot podria variar la forma de concebre la vida.

Només cal recordar la metàfora que va proposar el govern del PSOE, ara fa un any, al començament de l'epidèmia del Covid-19: una guerra. Recordeu els informatius estatals per televisió on tots els informadors sortien amb uniforme militar excepte el ministre de sanitat. Totes les forces unides en la lluita contra l'enemic comú: el virus.

Pensar metafòricament fa que veiem la realitat d'una manera ja interpretada, filtrada, distorsionada, alterada, interessada...:

*En nuestra cultura 'el tiempo es dinero' de muchas maneras: las unidades de las llamadas telefónicas, los salarios por horas, los precios de las habitaciones de hotel, los presupuestos anuales, los intereses de los préstamos ...*²

¹ LAKOFF, G; JOHNSON, M. (2020). *Metàforas de la vida cotidiana*. Madrid: Cátedra.

² Ídem, pàg. 40.

Qualsevol metàfora que assumim o fem nostra ha d'estar fonamentada en l'experiència o a la inversa: qualsevol experiència només la comprenem metafòricament; així les metàfores són (es converteixen en) la vida.

Perquè s'entengui:

“La metàfora es una manera de concebir una cosa en términos de otra y su función es la comprensión.”³

Sobre el matrimoni s'han fet moltes metàfores: és un matrimoni una societat mercantil?, un viatge conjunt per la vida?, un refugi front al món exterior? Segons quina metàfora triem la veritat serà molt diferent. Segons quines inferències em fem variarà molt com vivim les nostres vides. I a més, es fa difícil parlar el matrimoni sense recórrer al joc de metàfores.

Però aquests autors ens fan posar atenció en un aspecte clau:

La gente que está en el poder consigue imponer sus metáforas.⁴

Aquí la cosa canvia: imposar una metàfora vol dir donar preferència a una determinada perspectiva, interpretar uns fets d'una determinada manera o establir uns valors per sobre uns altres. Aquestes metàfores imposades defineixen la realitat social i política de la manera més convenient per ells i fan que ens fixem en els aspectes que més convé als poderosos.

Ara bé:

En una cultura donde el mito del objetivismo está vivo y la verdad es siempre verdad absoluta, la gente que consigue imponer sus metáforas sobre la cultura consigue definir lo que es verdad, lo que consideramos que es verdad -absolutamente y objetivamente verdadero-.⁵

Caldrà, doncs, repensar la definició de veritat per evitar les veritats interessades.

De totes maneres és difícil detectar expressions metafòriques falses, per això el discurs polític sol utilitzar més les metàfores que les afirmacions literals, ja que si la font original de la metàfora és certa, la tendència inconscient, és aplicar aquesta veritat a l'objecte associat per analogia.

Repassem el que portem fins ara:

Ens imposen metàfores i ens defineixen què és *veritat*. Ens donen les eines per a pensar i ens diuen el què és correcte.

Continuem amb les explicacions.

Estem immersos dins uns *marcs mentals/conceptuals* que ens possibiliten entendre la vida. Aquests *marcs mentals*⁶ (visions peculiars de la realitat) estan vinculats amb el llenguatge, són estructures mentals que conformen la manera de veure el món, de fer-lo comprensible. Tot joc de metàfores crea *marcs* que ens permeten pensar. Aquests *marcs* són l'inconscient cognitiu i determinen allò que serà el sentit comú. Segons Lakoff són els que justifiquen la nostra manera d'actuar i organitzar la realitat.

Un camp important on això es fa evident és el de la política.

La política és la lluita per la construcció de relats, jocs de metàfores, d'emocions, de sensacions i d'històries personals en les quals l'individu es troba vinculat. Són maneres d'utilitzar el llenguatge, de mostrar els valors representats pels candidats però si els fets no casen amb els *marcs mentals* que posseïm, ignorem els fets, en comptes de canviar el *marc*. Són els relats els que ens desperten la curiositat, els que ens fan actuar.

Senyala Lakoff que discutir amb un adversari polític usant el seu marc mental (i no el propi) porta, inevitablement, a la derrota.

Des de principis del 2000 Lakoff va teoritzar que existeixen estructures conceptuals i metafòriques profundes que actuen sobre les eleccions que fem en política. Com estan vinculats els vots i les emocions s'ha convertit en un camp d'estudi molt important en societats democràtiques⁷.

Recordo que George Lakoff va assessorar Bill i Hillary Clinton en les seves campanyes electorals i va assessorar, també, en la campanya electoral d'en José Luís Rodríguez Zapatero al 2008.

Crida l'atenció constar que hi ha molts interessos a limitar el nostre espai de llibertat, assenyalant-nos les veritats que hem de pensar, les metàfores que hem d'utilitzar i a saber com estan relacionades les emocions i els vots. Caldrà vigilar i estar a l'aguait.

³ Ídem, pàg. 69.

⁴ Ídem, pàg. 189.

⁵ Ídem, pàg. 192.

⁶ LAKOFF, G. (2017). *No pienses en un elefante*. Lenguaje y debate político. Barcelona: Península.

⁷ www.alcoberro.info